

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Provinciale U-pas (PUP)	TELEFOONNUMMER	+31618520182
DATUM	19-03-2024	E-MAILADRES	menke.jongepoerink@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-885326695-3092	DOMEIN/OPGAVE	SLO
VAN	Menke Jonge Poerink	TEAM	PL1
		PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom
BIJLAGEN	Geen		

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Tijdens de commissie BEM-vergadering van 24 januari 2024 zijn de resultaten besproken van de verkenning naar de Provinciale U-pas (motie 22). Uitkomst van deze bespreking was dat de Provinciale U-Pas niet het geschikte instrument is voor het beoogde doel (participatie en kwaliteit van het leven voor mensen met een laag inkomen te verhogen). Als vervolg is besproken dat alternatieven nader worden uitgewerkt. Middels de Statenbrief Provinciale U-pas (PUP) worden de Provinciale Staten op de hoogte gesteld van de uitwerking.

Aanleiding:

Tijdens de commissie BEM op 24 januari 2024 is het [memo Provinciale U-pas \(PUP\)](#) besproken. Hierin zijn de resultaten van de door het team Sociale Agenda uitgevoerde verkenning besproken. Deze resultaten laten zien dat, hoewel het idee van een PUP sympathiek wordt gevonden, vele respondenten er niet van overtuigd zijn dat een PUP het juiste instrument is om bij te dragen aan het genoemde doel (participatie en kwaliteit van het leven voor mensen met een laag inkomen te verhogen). Het lastig bereiken van de doelgroep, doorkruisen van reeds bestaande regelingen en de praktische uitvoerbaarheid worden als redenen genoemd. Door een aantal respondenten wordt de invoering van een PUP zelfs sterk afgeraden en gezien als een rol die niet bij de provincie hoort en een belofte die niet waargemaakt kan worden¹. Op basis van de resultaten is besloten dat een Provinciale pas niet het juiste middel is, maar dat alternatieve initiatieven verder verkend moesten worden. Er is op diverse beleidsterreinen al aandacht voor participatie van mensen met een laag inkomen (Cultuur, Sport, Recreatie en OV). Daarbij zijn we vanuit de provincie bezig met de aanpak Inclusieve Energietransitie, waarbij de ambitie is om ervoor te zorgen dat de energietransitie voor iedereen haalbaar en betaalbaar is. Het initiatief 'Isolatievouchers' is een goed voorbeeld van de ondersteuning van bewoners met een laag inkomen².

¹ Voor de uitgebreide versie van de resultaten zie: <https://www.stateninformatie.provincie-utrecht.nl/documenten/Memorandum-Motie-PUP.pdf>

² <https://www.energietransitieutrecht.nl/onderwerpen/energie-voor-iedereen>

Uitbreiding van enkele van deze initiatieven die lopen binnen de verschillende beleidsthema's lijkt te passen in het beoogde effect van een PUP. Echter blijken er ook initiatieven die niet passend zijn. Hierbij gaat het om initiatieven binnen het huidige beleid van Openbaar Vervoer en Recreatie.

Openbaar vervoer

Kinderen gratis

In Q1 van 2023 heeft een pilot 'Kids gratis' plaatsgevonden. Gedurende de proef konden kinderen van 11 jaar en jonger gratis met een betalende ouder/begeleider meereizen. Op basis van de pilot is besloten om dit in 2023 in schoolvakanties te continueren en om dit in 2024 ook buiten de schoolvakanties toe te staan. Dit is opgenomen in het door ons vastgestelde Tarievenplan 2024. Dit houdt in dat er in 2024 gratis gereisd kan worden door kinderen van 11 jaar en jonger onder begeleiding van een volwassene. De gedachte achter dit initiatief is dat kinderen van jongs af aan vertrouwd raken met het OV, zodat dit ingesloten mobiliteitsgedrag op latere leeftijd beklijft. Bovendien kan dit leiden tot een hoger OV-gebruik (meer nieuwe reizigers) en zijn bestaande reizigers met kinderen goedkoper uit, wat bijdraagt aan betere betaalbaarheid. Dit initiatief levert zowel de provincie als de concessieverlener geen extra kosten op en wordt gedekt vanuit het marketingbudget van de vervoerders tot en met 2025. In het tarievenplan 2025 worden afspraken gemaakt over eventuele voortzetting in 2025.

Proef Gratis OV 66+ met krappe beurs

De provincie hecht veel waarde aan dekkend, toegankelijk en betaalbaar OV voor iedereen. We willen voor iedereen een goed toegankelijk openbaar vervoer en willen voorkomen dat mensen door beperkte verplaatsingsmogelijkheden niet kunnen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Als decentrale OV-autoriteit gaan wij over de tarieven voor het regionale OV.

In de vorige collegeperiode is ervoor gekozen een proef te starten voor ouderen met een laag inkomen. Op 19 september 2022 startte de proef 'Gratis OV voor 66-plus met een krappe beurs' in de provincie Utrecht. Mensen vanaf 66 jaar met een laag inkomen konden vanaf dat moment een gratis OV-abonnement aanvragen. Met dit abonnement konden deze 66-plussers in de gehele provincie Utrecht gratis gebruikmaken van bus, tram, buurtbus en Flex-diensten van U-OV en Syntus Utrecht. Gratis reizen kon doordeweeks na 9.00 uur en in het weekend en op feestdagen de hele dag.

De evaluatie van proef Gratis OV 66+ met krappe beurs is reeds besproken in GS. Ondanks de positieve ervaringen van deelnemers van de proef, blijkt uit de evaluatie dat het huidige reisproduct en bijbehorende infrastructuur geen duurzame oplossing is voor de lange termijn. We hebben geleerd dat er een rolbewuste verdeling moet zijn tussen de provincie als tariefverantwoordelijke OV-autoriteit en de gemeenten als verantwoordelijk orgaan voor inkomensbeleid en armoedebestrijding. De OV-autoriteit (provincie) kan in haar rol en in samenwerking met de vervoerders OV-producten ontwikkelen. Gemeenten kunnen dit vervolgens in lijn met het eigen beleid inzetten. Evenwel zijn wij blij met de groep ouderen die het OV tijdens de proef gevonden hebben als reisalternatief. Daarom is de proef met een jaar verlengd tot 31 december 2024. In de tussentijd onderzoeken we, of we een nieuw reisproduct kunnen ontwikkelen voor alle minima in samenwerking met gemeenten. De evaluatie van de proef Gratis OV 66+ met krappe beurs staat op de agenda van de Commissie MM op 3 april 2024. Gezien het belang om een zuivere rolverdeling te hanteren bij structurele maatregelen op het gebied van prijsbeïnvloeding wordt het openbaar vervoer niet meegenomen in de uitwerking van mogelijke andere initiatieven dan een Provinciale U-pas.

Initiatieven vanuit het recreatiebeleid

Er is tijdens de verdiepende verkenning ook gekeken naar wat er mogelijk is op het gebied van recreatie, aangezien dit beleidsveld ook specifiek genoemd wordt in de motie. Echter zijn de recreatiegebieden binnen de provincie, met enkele uitzonderingen, reeds gratis toegankelijk voor iedereen. Wat betreft het vergroten van de participatie en kwaliteit van leven voor mensen met een laag inkomen wordt hierdoor niet noodzakelijk geacht.

Aanbevelingen vervolg:

Vanuit de beleidsterreinen Cultuur en Sport en vanuit het team Sociale Agenda zijn een viertal initiatieven gevonden die passend kunnen zijn voor het bereiken van het beoogde doel van een PUP. Opscaling van de hieronder genoemde initiatieven zorgt ervoor dat wordt voortgebouwd op bestaande structuren i.p.v. dat iets nieuws dient te worden opgebouwd. Specifiek voor de terreinen Sport en Cultuur (die ook genoemd worden in de motie) worden de volgende suggesties gedaan, waarbij de volgende prioritering wordt geadviseerd:

1. Investeren in het Volwassenenfonds Sport & Cultuur (18+)

Sinds 2020 is er, naast het al langer bestaande Jeugdfonds Sport & Cultuur, het landelijke Volwassenenfonds Sport & Cultuur. Met dit fonds kunnen volwassenen vanaf 18 jaar die leven rond het bestaansminimum een vergoeding krijgen om te sporten of deel te nemen aan cultuur. Momenteel nemen er vier gemeenten uit de provincie deel aan dit fonds: Baarn, Bunschoten, Eemnes en Lopik. Met een vijfde gemeente worden momenteel gesprekken gevoerd. Gemeenten bepalen zelf het bedrag dat zij beschikbaar stellen voor deelname aan sport en cultuur. Vanuit het ministerie van VWS is een stimuleringsfonds beschikbaar, om meer gemeenten te bereiken. Met dit stimuleringsfonds wordt vooral ingezet op marketing en coördinatie. De uitvoering van deze impuls loopt tot en met juni 2024. Voor het laten aanhaken van een zesde gemeente zijn momenteel de uren gedekt vanuit deze rijksimpuls die het Volwassenenfonds ontvangen heeft.

De provincie ondersteunt het Volwassenfonds op dit moment niet. Binnen zowel het provinciale cultuur- als sportbeleid zou het echter passen om dit fonds (tijdelijk) te ondersteunen, omdat we in onze provincie iedereen de kans willen geven om aan cultuur en aan sport deel te nemen. In veel gemeenten zijn de regelingen voor kinderen en jongeren redelijk toereikend, voor volwassenen is dat vaak niet het geval. Ondersteuning – en daarmee de mogelijkheid tot deelname aan cultuur en sport – valt bij het 18^e jaar vaak weg. Met een ondersteuning zouden we gemeenten kunnen stimuleren om mensen die in armoede leven, gelijke kansen te bieden om deel te nemen aan cultuur- en sportbeoefening.

De provincie kan het Volwassenfonds een impuls geven in de opstart/uitbreiding, door gemeenten rechtstreeks te ondersteunen bij de financiering. Anders dan bij het Jeugdfonds het geval is, hebben gemeenten voor volwassenen geen budget beschikbaar om tegemoet te komen aan kosten voor sport- en cultuurbeoefening. Dit financieren gemeenten met name uit het armoede- en minimabeleid, maar ook vanuit het sport- en cultuurbudget.

De provincie kan een gemeente ondersteunen bij de financiering van de licentiekosten. Dit is een vast bedrag dat een gemeente aan het Volwassenenfonds betaalt om bij het fonds aan te haken. De licentiekosten liggen tussen de € 4000,- en € 7680,- per jaar. Dit bedrag verschilt per gemeente en is afhankelijk van het inwonersaantal.³ Deze licentiekosten zijn inclusief één uur coördinatie per week. Het voorstel is om voor de jaren 2024-2027 elk jaar voor twee tot drie nieuw aan te sluiten gemeenten de licentiekosten te vergoeden. Uitgaande van twee nieuwe gemeenten per jaar, waarbij we voor twee jaar de licentiekosten vergoeden, liggen de kosten tussen de € 48.000 (€ 4.000 x 2 jaar x 6 gemeenten) en € 91.000 (7.600 x 2 jaar x 6 gemeenten). Gemiddeld komen de kosten hiermee op ongeveer € 70.000 voor twee jaar, oftewel € 35.000 per jaar. Bij aansluiting van drie gemeenten per jaar liggen de kosten hoger.

De middelen die nodig zijn voor het uitvoeren van dit initiatief komen uit op €35.000 per jaar.

2. Intensivering van de financiering en bereik van het Jeugdfonds Sport & Cultuur.

Het Jeugdfonds Sport & Cultuur maakt het mogelijk dat kinderen en jongeren in armoede mee kunnen doen aan sport en cultuur. In de provincie Utrecht is het Jeugdfonds Sport & Cultuur actief in 17 gemeenten. Via het Jeugdfonds betalen de gemeenten (een deel van) de contributie of het lesgeld. De provincie ondersteunt het Jeugdfonds in coördinatie-uren. Met deze inzet vanuit het cultuurbeleid (cultuurparticipatie) zorgen we dat meer kinderen worden bereikt door het fonds. Uitbreiding naar meer gemeenten is niet haalbaar gebleken, omdat de gemeenten die niet zijn aangesloten bij het Jeugdfonds veelal een eigen regeling hebben.

We kunnen de inzet op het Jeugdfonds intensiveren op twee onderdelen, op volgorde van prioriteit:

a. Groter bereik door loslaten maximum vergoeding

Gemeenten vergoeden een maximumbedrag aan contributie en lesgeld. Hierdoor kunnen niet alle

³ Licentiekosten voor gemeenten tot 20.000 inwoners zijn € 4.000 per jaar, voor gemeenten van meer dan 225.00 inwoners € 7.680.

kinderen de activiteit van hun keuze doen, is er vaak geen ruimte om bijvoorbeeld deel te nemen aan tijdelijke projecten (buiten clubverband of organisatie) en moeten kinderen een keuze maken tussen sport óf cultuur in plaats van te kunnen kiezen voor beiden. Het landelijk bureau van het Jeugdfonds heeft het afgelopen jaar een pilot gedraaid, waarbij de maximumvergoeding is losgelaten. Het voorstel is om deze pilot voor de provincie Utrecht voort te zetten door voor de jaren 2024-2027 de maximumvergoeding los te laten en het verschil aan te vullen tussen het bedrag dat de gemeente vergoedt en de werkelijke kosten. Hierdoor betalen kinderen geen eigen bijdrage en zijn er meer mogelijkheden om deel te kunnen nemen aan sport en cultuur. Doordat alle financiële drempels worden weggenomen, kunnen meer kinderen gebruik maken van het Jeugdfonds. In 2023 zijn er van de ruim 5500 aanvragen, 3206 aanvragen gedaan boven het maximumbedrag (2830 sport en 376 cultuur). Dit komt uit op 56% van de aanvragen. De inschatting is dat dit aantal gaat toenemen bij het voortzetten van de pilot, omdat in 2023 niet iedereen bekend was met deze mogelijkheid.

De middelen die nodig zijn voor de uitvoer van dit initiatief komen neer op €200.000 per jaar.

b. Kennismakingsprojecten in de wijk

Het Jeugdfonds organiseert kennismakingsprojecten in samenwerking met lokale producenten in gemeenten, waarbij de verbinding wordt gelegd tussen sport en cultuur. Kinderen en jongeren kunnen een aantal weken proeflessen volgen zoals streetdance, rap, DJ en video. Daarna kunnen ze doorstromen naar reguliere lessen, eventueel met ondersteuning vanuit het Jeugdfonds. Naast dat de jeugd op een laagdrempelige manier en in de wijk kennis maakt met sport en cultuur, werkt het Jeugdfonds op deze manier aan bekendheid. Na de projectweken zijn er altijd extra aanmeldingen voor het Jeugdfonds. Het voorstel is om voor de jaren 2024-2027 in de deelnemende gemeenten kennismakingsprojecten te organiseren. De middelen die nodig zijn voor de uitvoering van dit initiatief komen neer op €40.000 per jaar.

Een tijdelijke intensivering van de financiering en het bereik van het Jeugdfonds Sport & Cultuur past binnen het provinciale cultuur- en sportbeleid. Het kan gemeenten stimuleren ook meer te doen aan inclusieve cultuur- en sportdeelname door kinderen en jongeren. Optie 2a is een maatregel voor alle kinderen die gebruik maken van het Jeugdfonds. Optie 2b is gericht op wijken waar veel kinderen wonen die binnen de doelgroep vallen van het Jeugdfonds. Hierbij gaat het om een kennismaking met sport en cultuur en kinderen bekend maken met de mogelijkheden van het Jeugdfonds.

3. Haalbaarheidsscan koppeling IDO's en dienstverlening bibliotheken voor kwetsbare groepen

Bij bibliotheken komen bij de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) dagelijks vragen binnen, bijvoorbeeld over toeslagen en uitkeringen. Veel van deze vragen komen vanuit kwetsbare inwoners met een laag inkomen. Het aantal IDO gebruikers neemt toe. Daarmee groeit ook het belang om een verdere koppeling te leggen tussen deze doelgroep die met vragen bij het IDO komt en de overige dienstverlening van de bibliotheek. Wij willen de provinciale ondersteuningsinstelling voor bibliotheken BiSC (Bibliotheek Service Centrum) vragen om in 2025 een haalbaarheidsscan uit te voeren die inzicht geeft in de overige behoeften van de kwetsbare doelgroep die gebruik maakt van de IDO dienstverlening en op welke wijze deze doelgroep nog meer met het brede aanbod van de bibliotheek in contact kan worden gebracht. Met als doel om mensen uit kwetsbare groepen beter te vinden en zo meer actief gebruik te laten maken van het brede aanbod van de bibliotheek en haar partners (denk bijvoorbeeld aan ondersteuning op het gebied van taal- en digivaardigheden en inloopsprekuren). Dit onderzoek is aanvullend op het bibliotheekbeleid, het geeft een extra impuls aan de inzet van de IDO's en de potentie die er is binnen de bibliotheken om kwetsbare groepen in de samenleving te helpen.

De benodigde middelen zijn eenmalig € 50.000 in 2025.

4. Kennisdeling tussen gemeenten stimuleren

De provincie kan een verbindende rol nemen als het gaat om kennisdeling en/of samenwerking tussen de gemeenten die wel een stadspas hebben en gemeenten die werken met andersoortige regelingen. Deze rol kunnen we tot uiting brengen door het organiseren van een netwerk/inspiratiesessie met onze gemeenten. In deze sessie kan onder andere ingegaan worden op de redenen waarom gemeentes wel of niet een stadspas hebben, wat de werkwijzen van de verschillende gemeentes zijn en kan verkend worden of er meer synergie te bewerkstelligen is

tussen de werkwijze in de diverse gemeenten. Deze sessie kan ofwel live ofwel digitaal gepland worden en de resultaten die opgehaald worden kunnen richting geven aan hoe we als provincie een verdere rol kunnen spelen in de ondersteuning/verbinding van gemeenten.

Het team Sociale Agenda heeft ervaring met het organiseren van dergelijke sessies, en heeft de ervaring dat, naast het delen van kennis en expertise, een netwerksessie meer verbinding oplevert tussen de verschillende gemeentes en de provincie. Daarbij is het een ideaal moment om van gemeentes te horen in hoeverre zij ondersteuning van de provincie nodig hebben. Een dergelijke sessie kan georganiseerd worden vanuit de middelen en capaciteit van de Sociale Agenda.

Financiering:

Hieronder een overzicht van de mogelijke kosten per aanbeveling (geprioriteerd van 1 t/m 4):

Initiatief	Periode	Inzet resterende periode 2024	Kosten per jaar (2025-2027)	Totale kosten
1. Investeren in Volwassenfonds (18+)	2024-2027	€17.500	€35.000	€122.500
2. Intensivering van de financiering en bereik van het Jeugdfonds Sport & Cultuur	2024-2027			
a. Groter bereik door loslaten maximumvergoeding		€100.000	€200.000	€700.000
b. Kennismakingsprojecten in de wijk		€20.000	€40.000	€140.000
3. Haalbaarheidsscan koppeling IDO's en dienstverlening bibliotheken voor kwetsbare groepen	2025	-	€50.000	€50.000
4. Kennisdeling tussen gemeenten stimuleren	2024	€2.000		€2.000

Conclusie

Graag bespreken we de bovenstaande alternatieven voor de PUP met de leden van de commissie BEM. Er zijn echter geen middelen beschikbaar om uitvoering te geven aan de geschetste initiatieven.

Vervolg

Gedeputeerde Staten gaat graag met u in gesprek over de uitgewerkte alternatieven voor de PUP.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen